

ЗАШТИТА ПРАВА У ОБЛАСТИ РАДА

Зборник радова

Редактор
Проф. др Зоран ИВОШЕВИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ УНИОН
У БЕОГРАДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
БИБЛИОТЕКА

Инв. бр. 01-15484

Београд
2013.

**ЗАШТИТА ПРАВА
У ОБЛАСТИ РАДА
Зборник радова**

Издавач

ИП "Глосаријум"

Београд

Риге од Фере 12

Тел./факс 011/2182-163

E-mail: glosarijum@glosarijum.com

За издавача

Милан Жамац

директор

Редакџор

Проф. др Зоран Ивошевић

Уредник

Милан Жамац

Компјутерска обрада

Весна Станић

Штампа

"Глосаријум", Београд

Тираж:

250 примерака

ISBN 978-86-6297-002-2

САДРЖАЈ

Проф. др Зоран ИВОШЕВИЋ У СУСРЕТ НОВЕЛИРАЊУ ЗАКОНА О РАДУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ -----	5
Мр Рајко КЛИЧКОВИЋ У СУСРЕТ НОВЕЛИРАЊУ ЗАКОНА О РАДУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ-----	16
Др Снежана ЛАКИЋЕВИЋ У СУСРЕТ НОВОМ ЗАКОНУ О ШТРАЈКУ -----	39
Мр Наташа ПЛАВИЋ ЗАШТИТА ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ ПРЕД УСТАВНИМ СУДОМ -----	51
Снежана АНДРЕЈЕВИЋ ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД У ФУНКЦИЈИ УЈЕДНАЧАВАЊА СУДСКЕ ПРАКСЕ У ОБЛАСТИ РАДА -----	67
Бисерка ЖИВАНОВИЋ СПОРОВИ ПОВОДОМ ПРЕСТАНКА РАДНОГ ОДНОСА ПРЕД СУДОМ ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ -	113

Гордана АЈНШПИЛЕР-ПОПОВИЋ
СПОРОВИ ИЗ РАДНИХ ОДНОСА ПРЕД
ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА----- 139

Ружа УРОШЕВИЋ
ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ПОНИШТАЈА РЕШЕЊА
О НЕРАСПОРЕЂИВАЊУ И ПРЕСТАНКУ РАДНОГ
ОДНОСА ДРЖАВНИХ СЛУЖБЕНИКА ----- 153

Дејан КОСТИЋ
СПОРАЗУМНО РЕШАВАЊЕ РАДНИХ СПОРОВА
У ЗАКОНОДАВСТВУ СРБИЈЕ----- 164

Мр Борислав РАДИЋ
АЛТЕРНАТИВНИ МЕТОДИ РЕШАВАЊА РАДНИХ
СПОРОВА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ----- 172

Јаблан ОБРАДОВИЋ
СТАЊЕ И ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ПРАВА
ПРЕД ФОНДОМ СОЛИДАРНОСТИ ----- 190

Мирко ЈАРИЋ
Горан МАРКОВИЋ
ОДЛАГАЊЕ ИЗВРШЕЊА РЕШЕЊА О ОТКАЗУ
УГОВОРА О РАДУ----- 209

Др Снежана ЛАКИЋЕВИЋ
ПРОБЛЕМИ СОЦИЈАЛНОГ ДИЈАЛОГА
И КОЛЕКТИВНОГ ПРЕГОВАРАЊА ----- 218

Доц. др Марио РЕЉАНОВИЋ
ЗАКОНСКО РЕГУЛИСАЊЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ
НА РАДУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ----- 233

Олга КИЋАНОВИЋ
РЕШАВАЊЕ СПОРОВА У ПРИМЕНИ ПРОПИСА
О ЗЛОСТАВЉАЊУ НА РАДУ ----- 261

Весна НИКОЛИЋ
ДОСТОЈАНСТВО ЛИЧНОСТИ - ОДНОС ЕТИКЕ,
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ - 277

Соња НИЧИЋ
АКТИВНА ПОЛИТИКА ЗАПОШЉАВАЊА
- МЕРЕ ТРЖИШТА РАДА ----- 298

Милан ИВОШЕВИЋ
ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ ОД СТРАНЕ
ПОСЛОДАВЦА ----- 306

Проф. др Зоран ИВОШЕВИЋ
ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА
ПО СИЛИ ЗАКОНА ----- 321

Проф. др Небојша ШАРКИЋ
Доц. др Владан С. ПЕРИШИЋ
Младен НИКОЛИЋ
ИЗВРШЕЊЕ ОДЛУКА У КОЈИМА
ЈЕ ЗАПОСЛЕНИ ИЗВРШНИ ПОВЕРИЛАЦ----- 329

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

331.109.6(497.11)(082)

331.109.6(497.6)(082)

347.9:331(497.11)(082)

347.9:331(497.6)(082)

ЗАШТИТА права у области рада : зборник
радова / редактор Зоран Ивошевић. - Београд :
Глосаријум, 2013 (Београд : Глосаријум). -
355 стр. ; 21 cm

Тираж 250. - Стр. 3-4: Реч унапред / Зоран
Ивошевић. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија уз
поједине радове.

ISBN 978-86-6297-002-2

1. Ивошевић, Зоран [уредник] [аутор додатног
текста]

а) Радни спор - Србија - Зборници б)

Радни спор - Република Српска - Зборници ц)

Радници - Правна заштита - Србија -

Зборници д) Радници - Правна заштита -

Република Српска - Зборници

COBISS.SR-ID 197457164

Проф. др Небојша ШАРКИЋ*
Доц. др Владан С. ПЕРИШИЋ**
Младен НИКОЛИЋ***

ИЗВРШЕЊЕ ОДЛУКА У КОЈИМА ЈЕ ЗАПОСЛЕНИ ИЗВРШНИ ПОВЕРИЛАЦ

Увод

Извршење представља усклађивање правног и фактичког стања, нормативног и стварног. Оно представља конкретно и коначно остварење захтева који се истиче у тужби. Др Јован Ђорђевић наглашава да је извршење једно од најзначајнијих функција права, која чини, у основи, јединство са функцијом одлучивања. Исти аутор истиче: "Извршење је акт претварања норме у реални циљ и тиме израз успостављања јединства између норме и њене садржине, између констатације и друштвених односа, којима она себе потврђује или оспорава. У том смислу

* Проф. др. Небојша Шаркић, Правни факултет Универзитета "Унион" у Београду

** Доц. др Владан С. Перишић, доцент на Привредној академији Нови Сад

*** Младен Николић, судија Привредног апелационог суда

извршење у области права је мера рационалности и ефикасности. Она тражи склад и смањује противречност између теорије и праксе, између нормативног и стварног.

Заштита права запослених по основу незаконитог престанка радног односа која се спроводи у радном спору, окончава се пресудом. Пресуда у овом радном спору по својој правној природи јесте двојака. Са једне стране, конститутивна, јер се поништава решење послодавца, и с друге стране, кондемпаторна, јер се туженоме, послодавцу, налаже обавеза одређеног чињења, односно обавеза отклањања свих последица доношења незаконитог решења, укључујући и враћање запосленог на рад.

Доношењем пресуде, међутим, поступак заштите права запосленог се не окончава. Пресуда у овом спору је и кондемпаторног карактера, што значи да се циљ заштите не исцрпљује искључиво у њеном доношењу. Стога је и потребно да уследи још један акт, односно акт извршења обавезе наложене у изреци пресуде, која може бити добровољна или принудна.

Врло чест вид остваривања права из радног односа односи се на новчана потраживања. То је сасвим разумљиво с обзиром да се као мера свих ствари одређује новац. Запослени може потраживати неисплаћену зараду, неисплаћене посебне додатке за ноћни, сменски рад, за теренски додатак, трошкове путовања и сл. Запослени такође може имати новчана потраживања према фирми и због других видова накнаде штете било да се ради о телесном оштећењу, повреди на раду, смрти члана породичног домаћинства и др.

У поступку извршавања одлука из радних односа могу се практично појавити сва средства извршења те се очигледно могу комбиновати све законом предвиђене могућности. Она која је свакако најкомплекснија и због тога најзанимљивија - враћање запосленог на рад, представља искључиви империјум државе те је законодавац ово овлашћење ставио у искључиву надлежност суда. Ипак у поступку извршавања одлука из радних односа, долазе у обзир и друга могућа средства извршења као што су наплата новчаних потраживања, различите врсте чинидби, предаја ствари, усељење или иселење из стана, упис права у јавну књигу и сл. Дакле можемо говорити о веома широком избору средстава извршења али и о новим облицима спровођења ових извршења у којима се запослени појављује као извршни поверилац. Исто тако извршни поверилац може да предложи извршење на целокупној имовини извршног дужника, то јест да не назначи у предлогу за извршење средство извршења, а да суд или касније извр-

шитељ по службеној дужности спроводе извршење најпогоднијим средством.

У складу са стандардима и ставовима Европског суда за људска права, ставовима Уставног суда и наведеним правним схватањем Врховног касационог суда а што истичемо као позитивну тековину, у недавно усвојени Закон о извршењу и обезбеђењу¹⁾ у члан 9. став 5. уграђена је и следећа одредба: Одредбе других закона које прописују прекид или одлагање извршног поступка неће се примењивати у извршном поступку који се спроводи по предлогу за извршење ради наплате новчаног потраживања из радног односа. При томе, у случају из става 5. овог члана суд може застати са извршним поступком, у складу са одредбама Закона о парничном поступку.

1. Извршење одлуке о враћању запосленог на рад

Нормативни основ реинтеграције запосленог први пут у наше радно законодавство уведен је Законом о раду из 2001. године, док их нови Закон о раду додатно разрађује. У члану 191. став 1. Закона о раду, прописано је да ће суд, уколико је правоснажном судском одлуком утврђено да је запосленом незаконито престао радни однос и уколико запослени то захтева, одлучити да се запослени врати на рад. Захтев запосленог о враћању на рад претпоставља са друге стране обавезу, чинидбу, послодавца да запосленог на рад врати уколико суд усвоји тужбени захтев запосленог. Уколико запослени не постави овакав захтев, суд не може по службеној дужности одредити реинтеграцију запосленог. Оно што је новина у нашем радном законодавству јесте то што враћање запосленог на рад, није више облигаторног карактера, већ је ствар одлучивања суда.

Усвајањем тужбеног захтева и поништајем решења о престанку радног односа, успоставља се стање које је претходило доношењу незаконитог решења (*restitutio in integrum*). Међутим, време које је протекло између престанка радног односа и фактичког враћања на рад запосленог не може се избрисати, те је, стога, у члану 191. став 2. Закона о раду прописана обавеза послодавца да запосленом, за време фактичке удаљености са рада, исплати и накнаду штете у висини изгубљене зараде као и допринос за социјално осигурање.

¹⁾ "Службени гласник РС", бр. 31/11, ступио на снагу 17. 5. 2011. године, примењује се од 17. 9. 2011. године, а одредбе о извршитељима од 17. 5. 2012. године.

Износ накнаде штете се, према члану 191. став 3. Закона о раду, умањује за износ прихода који је запослени, по престанку радног односа, остварио по основу рада (радни однос или нека друга форма рада која не мора бити праћена и закљученим уговором). У пракси се, међутим, јавља проблем доказивања да ли је запослени остваривао приходе по основу рада, нарочито у ситуацији када се рад обављао “на црно”. У овом случају, послодавац у радном спору може себи олакшати положај на два начина.

Послодавац, најпре, може запосленом, који је против њега покренуо радни спор због отказа уговора о раду, понудити радни однос (или неку другу форму рада) на другом послу, који одговара квалификацијама запосленог. Формалноправно ово је могуће, јер је запослени сада незапослен, а послодавац ће у радном спору имати чврсте и јасне доказе о износу прихода који је запослени остварио после престанка запослења. Са друге стране, на овај начин послодавац није ни на губитку у каквом би био ако би морао запосленом исплатити накнаду зараде, а да при том није “користио” његов рад.

Уколико се у радном спору не може утврдити да ли је незапослено лице остваривало приходе по престанку радног односа, а истовремено се то лице није пријавило Националној служби за запошљавање, може се утврђивати са колико процената успешности би се то лице запослило да се овој служби пријавило, односно који износ зараде би у том случају запослени остварио. За тај износ зараде се износ накнаде штете може умањивати, због тога што је чланом 4. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености (“Сл. гласник РС”, бр. 71/2003 и 84/2004) прописана обавеза незапосленог да се пријави Националној служби за запошљавање и да активно тражи запослење (односно да не може одбити понуђени посао).

Законом о изменама и допунама Закона о раду²⁾ уведена је могућност исплате накнаде штете уместо реинтеграције запосленог на рад, уколико запослени или послодавац такав захтев поставе до окончања главне расправе пред судом. У том случају, према члану 191. став 4. суд ће обавезати послодавца да запосленом исплати накнаду штете у износу од највише 18 зарада које би запослени остварио да ради, и то зависно од времена provedеног у радном односу и година живота запосленог, као и броја издржаваних чланова породице.

Уз уважавање свих околности и интереса обе уговорне стране и уколико постоје околности које оправдано указују да наставак радног односа није могућ, такав захтев, на основу чла-

2) “Службени гласник РС”, бр. 61/05.

на 191. став 5. може поставити и послодавац, с тим што суд износ накнаде штете досуђује у двоструко вишем износу у односу на истоветни захтев послодавца.

С правом се може поставити питање уставности ове одредбе. Наиме, Уставом Републике Србије, признато је право на рад, које подразумева да радни однос може престати само на основу унапред утврђених критеријума. На овај начин, запосленом престаје радни однос, иако је претходно утврђена незаконитост решења о престанку радног односа, и то на основу унапред одређених критеријума.³⁾ Пошто се у радном спору обезбеђује заштита права запосленог, исти или, у смислу одредбе члана 195. Закона о раду, од стране запосленог овлашћени представник синдиката чији је запослени члан, може поднети тужбу суду, покренути радни спор и захтевати да се учињена повреда права из радног односа и по основу рада отклони.

1. 1. Добровољно извршење одлуке о враћању на рад

У одређеном броју случајева пресуде о враћању радника на рад извршавају се добровољно. Члан 225. став 1. Закона о удруженом раду, прописивао је обавезу пословодног органа или овлашћеног радника у основној организацији да изврши правоснажну одлуку донесену у поступку за заштиту права радника. Ова добровољност, добрим делом, праћена је свешћу о могућности наступања принудног извршења пресуде, уколико се не поступи по изреци извршне пресуде у паричионом року. Добровољност у извршењу пресуде, када изрека налаже обавезу враћања запосленог на рад, подразумева фактичке и правне радње које су потребне да се запослени укључи у процес рада, и то све у паричионом року садржаном у изреци пресуде.

Фактичке радње представљају фактичко омогућавање обављања оних послова које је запослени обављао пре незаконитог престанка радног односа. Правне радње које послодавац треба предузети у поступку реинтеграције, долазе до изражаја кад је посао запосленог на који се треба вратити престао да постоји. Тада је за његову реинтеграцију потребно да се донесе одлука о распоређивању на друге послове и радне задатке који одговарају његовој стручној спреми односно радној способности.

3) Самостални синдикат металаца Србије је током прошле године покренуо иницијативу за измене и допуне Закона о раду, са предлогом за брисање ове одредбе.

сти стеченој радом.⁴⁾ Исто тако сматрамо да такву реинтеграцију треба да прати и одговарајућа измена Правилника о организацији и систематизацији послова, за случај да посао на који се запослени може распоредити више не постоји.

У случају добровољног извршења, правни основ за поновно укључивање запосленог у процес рада јесте сама извршна пресуда. Из тих разлога не постоји обавеза да се у предузећу поновно одлучује о самом враћању радника на рад, већ реинтеграција подразумева поновно укључивање у радни однос без доношења посебне одлуке или решења.⁵⁾ Стога и не постоје нека посебна процесна правила за добровољно извршење извршних пресуда о враћању запосленог на рад. Довољно је да послодавац писмено позове запосленог да преузме послове и радне задатке које је обављао пре доношења незаконитог решења о престанку радног односа.

1. 2. Принудно извршење одлуке о враћању запосленог на рад

Добровољност у извршењу пресуда о враћању запосленог на рад, присутна је, дакле, у одређеном броју случајева. Међутим, неретко у пракси долази до отпора добровољном извршењу ових пресуда. Отуда, запослени, пошто послодавац пресудом наложени чинидбу није испунио у париционом року, и даље има потребу за пружањем правне заштите како би коначно остварио своје право. Ово право запослени не може остварити сам, пошто држава, осим у изузетно одређеним ситуацијама, забрањује самопомоћ у остваривању права. Држава, која је забранила самовласно остваривање права, преузела је задатак да дефинитивно пружи обећану правну заштиту и да принудним путем омогући непосредну реализацију права запосленог тако што је одредила органе специјализоване за пружање ове правне заштите и прописала правила по којима ће они поступати приликом реалног пружања правне заштите у поступку принудне егзекуције.⁶⁾ Стога, запослени своје право, које је утврђено правоснажном и извршном пресудом, може остварити једино принудним судским

4) Зоран Ивошевић "Извршење одлуке о враћању радника на рад", Правни живот, бр. XXXIII 3/1983, стр. 322.

5) Небојша Шаркић: "Извршење одлука донетих у радним споровима", Радни односи, зборник радова, ИП "Глосаријум", Београд, 2004. стр. 193

6) Гордана Станковић, Предмет извршног поступка, Правни живот, бр. 12/2004, X том, стр. 5.

путем, према правилима Закона о извршењу и обезбеђењу. С обзиром на изузетни значај материје која се третира у области парнице из радног односа, разумљиво је да је законодавац за ову врсту извршења одредио само судску надлежност.

Месна надлежност установљена је у корист суда на чијем подручју је седиште извршног дужника - послодавца. Овакво решење чини се оправданим. Наиме, извршење ове пресуде врши се новчаним кажњавањем извршног дужника, послодавца, а средство извршења ради наплате новчане казне је у највећем броју случајева пленидба и пренос средстава са рачуна послодавца, а који се води тамо где је седиште послодавца.⁷⁾ Иако Закон о извршењу и обезбеђењу упућује на сходну примену Закона о парничном поступку, који посебну месну надлежност прописује у корист суда на чијем подручју се рад обавља или би требао да се обавља, нема места примени ове посебне надлежности и у извршном поступку, с обзиром да је Законом о извршењу и обезбеђењу месна надлежност изричито одређена.

Поступак код месно надлежног општинског суда покреће запослени, извршни поверилац, писменим предлогом против извршног дужника, послодавца, који обавезу наложени у извршној исправи, пресуди, није добровољно извршио у париционом року. Иако Закон о извршењу и обезбеђењу не садржи посебне одредбе о томе шта овакав предлог треба да садржи, може се рећи да исти треба да буде разумљив и уредан, односно да садржи све елементе (као и сваки други предлог) из члана 35. овог закона.

Предлог за извршење по извршној исправи о враћању запосленог на рад, запослени може поднети само у року од 60 дана од дана када је стекао право да тај предлог поднесе. Запослени стиче право да поднесе предлог за принудно извршење првог наредног дана по протеклу париционог рока, односно рока за добровољно извршење извршне исправе.

У питању је преклузивни рок, чијим протеклом запослени губи право да захтева враћање на рад принудним путем, односно тако поднети предлог суд по службеној дужности одбацује као неблаговремен.

Рок за покретање поступка је у односу на Закон о извршном поступку из 2004. продужен са 30 на 60 дана, у циљу веће заштите права радника – извршног повериоца. Рок је и даље релативно кратак али за то постоје оправдани разлози. Прво, постоји значајна заинтересованост запосленог да се врати на рад, с обзиром да је престанком радног односа, лишен средстава којим

7) Небојша Шаркић, Младен Николић, Коментар Закона о извршном поступку, Службени гласник, Београд, 2006. стр. 412.

себи и својој породици обезбеђује егзистенцију. Друго, због могућности да извршни дужник по захтеву извршног повериоца у извршном поступку буде обавезан да му од правоснажности пресуде којом је враћен на рад исплати зараду коју би остварио да је био на раду, поставља се питање да ли извршни поверилац злоупотребљава своја права, када, рецимо у случају рокова из ранијих закона (1978. и 2000. година), подноси предлог за извршење на истеку самог рока од шест месеци. Овај разлог, са друге стране, може бити оправдано критикован, јер дужник треба да сноси све последице непоступања по извршној судској одлуци. Ипак, дужник би се могао ослободити ове обавезе уколико докаже да је предузимао радње (позивао је запосленог) ради спровођења извршења.

Извршење по извршној исправи, по којој је послодавац дужан да запосленог врати на рад и да му поново повери послове које је раније вршио, по својој природи спада у ширу групу извршења ради остварења неновчаног потраживања. Основно обележје ове врсте извршења јесте да се принудним путем издејствује радња коју може извршити само извршни дужник, те следствено томе, радњу враћања запосленог на рад не може извршити неко треће физичко или правно лице, већ само послодавац са којим је запослени био у радном односу. За случај да послодавац добровољно не испуни своју обавезу, различита законодавства прописују различита решења, али се она сведе на различите санкције које ће принудити послодавца да испуни дуговану чинидбу наложену у извршној исправи.

Наш законодавац се, пратећи упоредноправна решења, чланом 238. Закона о извршењу и обезбеђењу, опредељује за систем новчаних казни, као меру притиска која погађа имовину извршног дужника, а која се изриче не само послодавцу, већ и одговорном лицу. Овде долази до одступања од правила да се извршење одређује само према оном лицу које је било странка у парничном поступку и као такво означено као извршни дужник у извршној исправи. Проширивањем дејства извршне исправе, поред послодавца, и на одговорно лице, желела се појачати ефикасност у извршењу одлука ове врсте, јер су често управо одговорна лица (најчешће директор) из разних разлога, користећи свој утицај онемогућавала враћање запосленог на рад, и поред изрицања новчане казне послодавцу у извршном поступку.⁸⁾ Сам поступак новчаног кажњавања спроводи се према општим правилима за извршење ради остварења неновчаног потраживања, па се, према члану 51. став 1. Закона о извршењу и обе-

⁸⁾ Небојша Шаркић, Младен Николић, оп. цит., 72.

збеђењу, новчана казна према правном лицу може изрећи у распону износа од 100.000,00 динара до 2.000.000,00 динара, а према физичком лицу од 10.000,00 до 200.000,00 динара. Суд изриче новчану казну извршном дужнику, при чему му оставља додатни рок да своју обавезу из извршне исправе, добровољно изврши. Обавеза је суда, да пре доношења решења којим изриче новчану казну, води рачуна при одмеравању висине казне о значају радње коју извршни дужник мора обавити.

Уколико извршни дужник, послодавац, у остављеном року не изврши своју обавезу, суд по службеној дужности спроводи извршење новчане казне. Уз спровођење решења, суд изриче нову новчану казну и то у повећаном износу. Суд ће наставити са изрицањем новчане казне сваки пут у повећаном износу у односу на претходно изречену новчану казну све док извршни дужник не поступи по налогу суда. Произлази да је теоретски могуће новчану казну изрећи извршном дужнику у овом случају неограничен број пута. Наплата новчане казне остварује се према правилима извршења за новчана потраживања. Средства извршења ради остварења новчаног потраживања одређује сам извршни поверилац у предлогу за извршење и то могу бити сва средства која Закон о извршењу и обезбеђењу предвиђа у члану 19. став 2. или то може бити на целокупној имовини извршног дужника. Најчешће ће то према послодавцу бити пренос средстава која се воде на рачуну код банке, а према одговорном лицу, пренос новчаног потраживања (на заради одговорног лица) или продаја покретних ствари. Саму наплату новчане казне врши суд по службеној дужности, а трошкове настале изрицањем и извршењем исте сноси извршни дужник.

Проблем враћања запосленог на рад не исцрпљује се самом фактичком реинтеграцијом запосленог на рад. С обзиром на темељно начело радног права, односно права на рад, институт враћања на рад инкорпорира и многа друга права из радног односа која су запосленом била ускраћена за време незаконитог удаљења са рада, као што је упис стажа у радну књижицу, уплате доприноса код надлежног⁹⁾ фонда пензијског и инвалидског осигурања и сл. На то упућује и одредба члана 239. Закона о извршењу и обезбеђењу, која прописује могућност извршног повериоца, запосленог, да поднесе предлог, било заједно са предлогом за враћање на рад било посебним предлогом али у оквиру истог поступка којим тражи да буде враћен на рад, којим захтева од

⁹⁾ Небојша Шаркић: "Извршење одлука донетих у радним споровима", Радни односи, зборник радова, ИП "Глосаријум", Београд, 2004. стр. 194.

послодавца да му исплати накнаду зараде за временски период од правоснажности пресуде до фактичког враћања на рад. Овај предлог може бити постављен и накнадно, али само до окончања извршног поступка, а решење које суд доноси има правно дејство решења о извршењу, и извршава се оним средством које је извршни поверилац определио приликом подношења предлога.

Извршни дужник може захтевати да ово решење суд стави ван снаге, ако су се након доношења решења измениле околности на основу којих је оно донесено (примена клаузуле *rebus sic stantibus*), као што је на пример чињеница да је извршни поверилац у спорном периоду радио код неког другог послодавца.

2. Наплата повчаног потраживања

Новчано потраживање досуђено извршном одлуком суда запосленом по било ком основу, спроводи се у складу са одредбама дела III Закона о извршењу и обезбеђењу, а зависно од тога које је средство извршења определио извршни поверилац, с тим што је могуће предложити извршење на целокупној имовини извршног дужника, не наводећи посебно средство или предмет извршења. Уколико се определио да назначи средство извршења на располагању му стоје сва средства из члана 19. став 2. Закона о извршењу и обезбеђењу, а то су: продаја покретних ствари, продаја непокретности, пренос новчаног потраживања, пренос потраживања за предају покретних ствари или непокретности, уновчење других имовинских права, пренос средстава која се воде на рачуну код банке, продаја акција и продаја удела у привредним субјектима (друштвима).

Најчешће ће то у пракси бити пренос средстава која се воде на рачуну извршног дужника код банке. Ово посебно у ситуацији ако послодавац (привредно друштво или нека установа) нормално послује и има средства на свом рачуну. У овом случају предлог за извршење треба да садржи, осим података из члана 35. Закона о извршењу и обезбеђењу и матични број као и порески идентификациони број извршног дужника, те назив банке и број рачуна извршног дужника, а када је као извршни дужник назначена Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, извршни поверилац је дужан да, поред рачуна извршења буџета назначи и корисника буџетских средстава због чијег рада је настало потраживање. Уколико наведене, додатне податке, из било ког разлога извршни поверилац не може да прибави, предлог за извршење може поднети и без њих (сходна примена члана 184. став 1. Закона о извршењу и

обезбеђењу), те ће их суд на предлог извршног повериоца прибавити од извршног дужника или од органа за принудну наплату. Извршење на средствима на рачуну извршног дужника код банке спроводи се пре правоснажности решења о извршењу. Месно је надлежан суд на чијем се подручју налази седиште извршног дужника.

Уколико извршни поверилац у поступку извршења остварује потраживање по основу извршне исправе којом се послодавцу - извршном дужнику налаже плаћање повремених давања која доспевају у одређеним временским размацима (новчана рента) онда се извршење на рачуну извршног дужника спроводи у складу са одредбом члана 188. Закона о извршењу и обезбеђењу. На основу једног решења о извршењу, орган принудне наплате налаже банци код које се води рачун извршног дужника да без поновног захтева врши исплату повремених давања по доспелости сваког појединачног давања.

Сва новчана средства на рачуну послодавца могу бити предмет извршења и у погледу тих новчаних средстава нема ограничења, нити изузимања од извршења. Уколико на рачуну послодавца - извршног дужника нема новчаних средстава или је њихов прилив недовољан да би се намирило потраживање извршног повериоца извршење је могуће спровести на покретним стварима извршног дужника.

У последње време као средство извршења, нарочито у случају када се као извршни повериоци појављују веће групе запослених према истом послодавцу - извршном дужнику (који најчешће има проблема у пословању) као средство извршења појављује се и продаја непокретности.

Наведеним средством извршења (у ком случају је месно надлежан суд на чијем се подручју налази непокретност), извршење се спроводи: забележбом решења о извршењу или закључка извршитеља о спровођењу извршења у јавну књигу, утврђењем вредности непокретности, продајом непокретности и намирењем извршних поверилаца из износа добијеног продајом.

Предмет извршења могу бити непокретности које су уписане у јавну књигу али и оне које нису уписане у јавну књигу. У овом другом случају извршење се спроводи у складу са чл. 144. и 145. Закона о извршењу и обезбеђењу. Сам поступак се тада продужава, с тим што треба истаћи, да је Закон прописао обавезу извршног дужника или надлежног органа да у смислу члана 144. ст. 4 и 5. доставе исправе које су доказ о ванкњижној својини извршног дужника. С обзиром да у Србији многе непокретности на којима право располагања и коришћења имају разли-

чити облици привредних друштава, нису уписане у јавне књиге, поменута одредба олакшава поступак извршења, а тиме и намирења потраживања.

Свака непокретност послодавца може бити предмет извршења и ту нема ограничења и изузимања, осим опет у случају из члана 19. став 6. Закона о извршењу и обезбеђењу када су у питању објекти намењени одбрани и безбедности државе.

Извршни поверилац има право да за извршење ради остваривања новчаног потраживања предложи и више средстава извршења, с тим што је тада пожељно да назначи редослед по коме ће суд поступати.

У погледу рокова за покретање поступака извршења, када је реч о новчаним потраживањима или неновчаним потраживањима (осим враћања на рад и распоређивања на одговарајуће радно место), важи рок из члана 379. став 1. ЗОО и износи 10 година, а рачуна се од момента извршности одлуке уз додатни изузетак, а који чине повремена потраживања, за која важи рок из става 2. поменутог члана 379. ЗОО, који је предвиђен за застарелост конкретног повременог потраживања.

Овде ћемо ближе указати на улогу и овлашћења извршитеља која ће он имати у предузимању појединих извршних радњи које се тичу наплате новчаног потраживања, а према ономе што је предвиђено у предлогу Закона о извршењу и обезбеђењу. Кад извршни поверилац у предлогу за извршење захтева да се извршење спроведе на целокупној имовини извршног дужника суд одређује извршење, односно обезбеђење без навођења средстава и предмета извршења. У том случају извршитељ спроводи извршење на оним средствима и предметима извршења који су наведени у решењу о извршењу, а кад средство и предмет извршења нису наведени, извршитељ спроводи извршење, на основу сопственог закључка, на средствима и предметима извршења којим се најповољније остварује намирење извршног повериоца. Приликом спровођења извршења извршитељ, на основу закључка који је овлашћен да донесе, може тражити од надлежних лица или органа (укључујући и јавне регистре) разне врсте података о имовини извршног дужника, у нашем случају послодавца. Сви су дужни да дају или омогуће приступ подацима, осим оних података који у складу са одговарајућим законом представљају тајну и тичу се углавном питања безбедности и одбране.

Важно је истаћи да је полиција дужна да не само по налогу суда него и извршитеља спроведе мере и употреби средства принуде потребна ради извршења радње због које се предузимају, а нарочито да врши проверу и утврђивање идентитета лица и иде-

нтификацију предмета, да трага за лицима и предметима, да одузме моторно возило или другу ствар која је предмет извршења и да обезбеђује лица и имовину приликом спровођења извршења. Уколико без разлога изостане помоћ полиције на захтев извршитеља суд може новчано казнити одговорно лице у организационој јединици полиције.

Ако извршитељ спроводи извршење на покретним или непокретним стварима извршног дужника, ради наплате новчаног потраживања, онда је он овлашћен, на основу решења о извршењу које доноси суд, да предузима све законом предвиђене извршне радње. То даље значи да, када су у питању покретне ствари, спроводи: попис, одузимање, процену и продају ствари у складу са законом, а када је у питању непокретност: забележбу продаје - доношењем и достављањем надлежном регистру закључка о спровођењу извршења, утврђивање вредности непокретности закључком, продају, предају и намирење странака.

Осим у извршењу на покретним и непокретним стварима извршитељ, након што донесе закључак о спровођењу извршења (суд претходно доноси решење о извршењу) може предузимати све потребне извршне радње ради намирења новчаног потраживања на средствима на рачуну извршног дужника код пословне банке. То подразумева и заплену и пренос новчаних средстава са рачуна извршног дужника на рачун извршног повериоца или претходно извршитеља, али и прибављање потребних података о бројевима рачуна и имена пословних банака код којих извршни дужник има новчана средства.

Извршитељ може предузимати и све извршне радње у поступку у коме се извршење спроводи на акцијама и уделима, а у складу са законом и то подразумева: радње пленидбе, процене, продаје и намирења странака.

Све наведене радње извршитељ може, у сваком конкретном случају предузимати и у поступку у коме се извршава одлука донета у радном спору, а која гласи на новчано потраживање по било ком основу (зарада, накнада зараде, накнада штете, регреси или друга примања из радног односа).

Потребно је навести која овлашћења извршитељ има, а која су у добром делу од несумњивог значаја и у предметима у којима се врши наплата новчаног потраживања из радног спора. Тако извршитељ у предметима извршења (уопште): поступа по предлогу за спровођење извршења и одређује начин извршења, ако извршни поверилац није одредио начин извршења, доставља своја акта, као и поднеске и судске одлуке по овлашћењу суда, утврђује идентитет странака и учесника у поступку извр-

шења, прикупља податке о имовинском стању извршног дужника, доноси закључке, саставља записнике, захтеве и службене белешке у складу са овлашћењима из овог закона, спроводи попис, процену имовине, пленидбу и продају покретне имовине и непокретности, о свом трошку и на своју одговорност поверава трећим лицима продају имовине, прима и чува пописану или обезбеђену имовину извршног дужника, налаже преношење власништва над имовином и обавља деобу имовине и новчаних средстава остварених њеном продајом, спроводи иселење и друге извршне радње неопходне ради спровођења извршења, у складу са законом и другим прописима, на захтев извршног дужника, односно извршног повериоца посредује у циљу постизања споразумног решења, прима и преноси новчана средства, у складу са законом.

Појам парнице из радног односа представља шири појам у односу на радни спор. Ради свеобухватног обрађивања теме само ћемо навести да се и радник може појавити као "извршни дужник". Најчешће, то су случајеви у којима радник начини штету предузећу или трећем лицу. Послодавац, без сагласности радника, не може приступити одбијању дела зараде већ мора своја права остварити преко суда. Уколико ни након правоснажности и извршности радник не намири послодавца овај може покренути извршни поступак.

Најчешћа средства извршења су наплата преко зараде, а ређе наплата на покретним или непокретним стварима. За ове поступке не постоје никакве посебне специфичности, па их нећемо ни анализирати.

3. Радња коју може извршити само извршни дужник

Једна од карактеристика радних односа су и бројна права из радног односа која може извршити само дужник. Ту су права која ограничавају или спречавају синдикално организовање, уписи одређених права у радну књижицу и сл. Такође, то су и одређена права која се обављају у току рада као што су нпр. обезбеђивање ХТЗ опреме и омогућавање получасовног дневног одмора. Закон о извршном поступку садржи одредбе из поглавља која се односе на радње које може извршити само извршни дужник. Под радњама које може извршити и друго лице закон подразумева све оне послове који нису везани за индивидуално својство извршног дужника, односно случајеве када извршни дужник у париционом року неће да их уради. Тако нпр. уколико извршни дужник који је преузео уговорну обавезу да за потребе

извршног повериоца обави одређени посао и то не уради онда то може учинити извршни поверилац на рачун извршног дужника. Ово треба разликовати од радњи које може учинити само извршни дужник с обзиром на битне или основне карактеристике. Радња коју може извршити само дужник (незаменљива радња) је специфична радња која подразумева одређена својства лица извршног дужника. Ако је по извршној исправи извршни дужник обавезан да обави одређену радњу, а суд утврди да он то не може учинити, нити неко други (нпр. налог научном раднику да преда одређени рукопис, сликар који је обавезан да изради наручени портрет и сл.) суд ће спровести извршење у складу са одредбама о незаменљивим радњама које може извршити само дужник. То подразумева остављање примереног рока извршном дужнику да испуни обавезу. Законодавац погодује извршном дужнику ово с обзиром да већ у париционом року није поступио по извршној исправи па му оставља још један рок, да изврши радњу која му је наложена. Сматрамо да тај рок, који се решењем о извршењу поново оставља извршном дужнику да обави радњу, не сме бити дужи од париционог рока који је предвиђен извршном исправом ако се из самог предлога за извршење или жалбе извршног дужника не може утврдити да постоје оправдани разлози за испуњење обавезе (болест извршног дужника, његово дуже оправдано одсуствовање због службеног пута, недостатак материјалних или других средстава и сл.).

Након протекла рока који је суд одредио извршном дужнику да добровољно испуни своју обавезу суд ће прибећи изрицању новчаних казни у складу са одредбама члана 51. Закона о извршењу и обезбеђењу. Рок за испуњење обавезе о изрицању новчане казне садржи се у истом решењу суда, те након истека рока и провере да ли је извршни дужник добровољно поступио по извршној исправи суд ће уколико утврди да није поступио по службеној дужности спровести решење о изреченој новчаној казни. Ово подразумева да је извршни поверилац дужан да у иницијалном предлогу предложи средство извршења путем којег ће се новчана казна наплаћивати (попис, пленидба, продаја покретних ствари, извршење на заради извршног дужника, продаја непокретности и сл.) или да предложи извршење на целокупној имовини извршног дужника. Поступак изрицања и спровођења новчане казне према извршном дужнику понавља се док извршни дужник не поступи по извршној исправи. Управо из овог разлога је важно да се приликом одмеравања прве изречене казне води рачуна о значају радње коју треба да обави извршни дужник.

Иако се спровођење овог извршења тј. наплата новчане казне везује за општа правила о спровођењу извршења на новчаним потраживањима треба нагласити да се износ новчане казне не уплаћује у корист извршног повериоца него је новчана казна санкција за неизвршење од стране извршног дужника. Одредба члана 219. став 5. Закона о извршењу и обезбеђењу предвиђа начин, односно средство, доказивања у погледу чињеница да је извршни дужник испунио своју обавезу из извршне исправе. Иако се записник судског извршитеља и извршитеља сматрају несумњивим доказом нема препреке да се и на други начин утврди чињенично стање. Законодавац предвиђа у ставу 6. наведеног члана да се обављена радња од стране извршног дужника не своди само на његово пропуштање већ да зависи од још неких околности које нису предизне у ком случају се извршење не спроводи новчаним кажњавањем извршног дужника, него постоји право на накнаду штете у корист извршног повериоца. Наиме, те друге околности, осим воље извршног дужника, могу бити и објективни и субјективни. Тако нпр. може постојати недостатак инспирације или мотива код уметника да нешто уради али и недостатак техничких средстава или других околности да се нешто учини.

За положај радника може бити значајно и питање нечињења од стране послодавца. Зато се одредбе о нечињењу и трпљењу сматрају значајним за област радних односа. Извршење судских одлука којима је предвиђено трпљење или нечињење спроводи се према одредбама члана 219. Закона о извршењу и обезбеђењу. Када извршни дужник перманентно омета извршног повериоца у одређеном праву суд ће новчаним кажњавањем обезбедити спровођење извршења.

Обавеза извршног дужника јесте и поштовање забране која му је наметнута нпр. од стране суда по захтеву извршног повериоца. У таквим ситуацијама извршни дужник је дужан да поштује одређене забране и не може се поново понашати на идентичан начин. У случају да се извршни дужник понаша и даље на идентичан начин суд регулише права извршног повериоца у заштити свог субјективног односа.

4. Замењиве радње

Под радњама које може извршити и друго лице закон подразумева све оне радње (послове) које нису везане за индивидуална својства извршног дужника, односно случајеве када извршни дужник у паричионом року неће да их уради. Тако, нпр.

уколико извршни дужник који је преузео уговорну обавезу да за потребе извршног повериоца обави одређене послове (радње), ове послове не уради у року који је утврђен извршном исправом, извршење се спроводи тако што суд овлашћује извршног повериоца да повери другом лицу да на трошак извршног дужника изврши ту радњу, или да је изврши он сам (извршни поверилац).

Закон о безбедности и здрављу на раду¹⁰⁾ прописује мере и радње чијом применом и извршавањем се обезбеђује заштита безбедности и здравља на раду, запослених лица. Инспектор рада налаже послодавцу предузимање мера и радњи (нпр. отклањање недостатака) које ће отклонити узроке који су довели или доводе до угрожавања безбедности, односно здравља запослених. То подразумева набавку одговарајуће опреме за рад или довођење радне средине (амбијента) на такав ниво да иста омогућава запосленима рад у условима у којима се њихово здравље неће угрожавати. Поставља се питање како би се извршавала одлука о предузимању одређених мера и радњи у ситуацији када забрана рада на радном месту код послодавца и новчано кажњавање не дају резултат. Како је реч о радњама које се могу извршити о трошку послодавца (набавка одговарајуће ХТЗ опреме, извођење одређених радова који имају за циљ побољшавање услова рада, уградња опреме) не видимо разлога да се извршење не спроведе или у административном поступку на бази извршног решења инспектора рада или у судском извршном поступку, уколико би била донета одлука суда (извршна исправа). Поставља се питање надлежности суда у оваквим случајевима, али значај проблема који се јавља по питању поштовања Закона о безбедности и здрављу на раду, који у ширем смислу задире у спор из радног односа, даје нам слободу да на овом месту, у одсуству судске праксе, искажемо своје мишљење да у крајњем случају треба да одлучује суд.

Извршење се спроводи у складу са одредбама члана 218. Закона о извршењу и обезбеђењу, тако да суд, односно извршитељ закључком овлашћује извршног повериоца да на трошак извршног дужника повери другом лицу да ту радњу изврши или да је изврши он сам и налаже извршном дужнику да унапред положи одређени износ потребан за подмирење трошкова који ће настати извршењем радње од стране другог лица или извршног повериоца. Извршни поверилац може предложити да суд, односно извршитељ закључком наложи извршном дужнику да унапред положи одређени износ потребан за подмирење трошкова у року који суд или извршитељ одреди, а који ће настати оба-

¹⁰⁾ "Сл. гласник РС", број 101/05.

вљањем радње од стране другог лица или извршног повериоца. Ако извршни дужник уплату не изврши, суд или извршитељ ће по протеку рока принудно спровести извршење ради наплате износа потребног за извршење радње. Извршни поверилац је дужан да у року који му одреди суд, а који ће се рачунати од дана наплаћеног предујма, изврши радњу на коју је овлашћен, а у противном суд ће обуставити поступак. Закључак о коначној висини трошкова из става суд, односно извршитељ доноси на предлог извршног повериоца односно, извршног дужника по извршеној радњи. Ако се накнадно покаже да је на основу закључка из става 1. овог члана прибављено од извршног дужника више средстава него што је било потребно за покриће трошкова обављања радње и трошкова извршног поступка суд, односно извршитељ ће, на предлог извршног дужника, вратити разлику ако располаже средствима прибављеним од извршног дужника, односно наложиће извршном повериоцу да у одређеном року ту разлику врати, ако је њему остављена на располагање.

Без обзира на то да ли је суд или извршитељ обавезао извршног дужника да унапред предујми трошкове или је донет закључак којим се на извршног повериоца преноси право да обави послове на рачун извршног дужника, извршни поверилац је у обавези да започети посао или предузете радње обави искључиво у границама утврђеним извршном исправом, без одступања у квалитету, намени и цени, што подразумева да се понаша као добар домаћин, односно добар привредник, те да не може на рачун извршног дужника обављати неке друге послове или предузимати друге радње које нису предвиђене извршном исправом.

Извршни поверилац је такође обавезан да суду пружи доказе о трошку средстава за обављање ових радњи, без обзира на то да ли је извршни дужник унапред предујмио трошкове или не. Суд ће у таквом случају утврдити колики су били стварно потребни трошкови за обављање ових радњи и донети решење о њиховој висини. Коначно решење о висини трошкова доноси суд на предлог странака. У оваквим случајевима суд ће, по општим правилима о одређивању трошкова, утврдити тачно чињенично стање и донети решење о трошковима. Извршном повериоцу се не може ускратити право да се извршна исправа спроведе, односно да се започети посао (радња, мере) оконча на рачун извршног дужника, али он то право не сме злоупотребљавати и извршном дужнику нанети штету. Закључак о утврђивању обавезе извршног дужника да унапред положи износ потребан за подмирење трошкова може се спроводити по општим правилима о извршењу ради остварења новчаног потраживања и пре његове

правноснажности. Закон прави разлику између предујмљених и коначних трошкова јер су трошкови одређени као предујам ради спровођења извршења нужни да би се заштитио извршни поверилац. Дефинитивно утврђена висина трошкова који су настали у спровођењу извршења може се као новчано потраживање спроводити пошто је решење о утврђивању тих трошкова постало правноснажно, те у овом случају у извршном поступку суд доноси нову извршну исправу, која мења у ствари основну обавезу извршног дужника из извршне исправе којом је обавезан да нешто учини, те утврђује обавезу извршног дужника да плати одређени новчани износ због тога што обавезу из основне извршне исправе није испунио. У погледу правног основа, а то је обавеза извршног дужника да нешто учини, ствар је пресуђена. Извршни дужник може стављати примедбе само о превисоким трошковима или неадекватно обављеним радовима, улагати друге примедбе или пружити доказе о висини трошкова који су утицали на извршење.

Закон није посебно назначио, али се то по нама подразумева, да доношење решења о висини трошкова не утиче на право извршног повериоца да тражи накнаду штете коју је претрпео због неизвршавања обавезе извршног дужника из извршне исправе. То се може остварити у посебној парници по општим правилима о накнади штете.

5. Изречене дисциплинске мере

Нови законски прописи из области радних односа, готово да искључују спорове о заштити права по основу изречене дисциплинске мере. Законодавац се неоправдано определио на само изрицање мере престанка радног односа као дисциплинске мере. У ранијем периоду постојала је читава лепенка различитих дисциплинских мера као што су: опомена, јавна опомена, новчана казна, условно искључење, те као последња дисциплинска мера престанак радног односа. Чини се да је тај систем, иако можда пренормиран, био много повољнији јер се радна дисциплина могла успостављати и одређеним вредновањем одређених погледа, а не тако драстично свела све само на престанак радног односа. У појединим законским прописима, као што су прописи о одговорности радника у државним органима,¹¹⁾ одредбе о запосленима у војсци и Министарству унутрашњих послова, задржале су се одредбе о новчаном кажњавању.

¹¹⁾ В. Перишић, Службеништво и право службеника, Нови Сад, 2009, стр. 134-136.

Радник у поступку пред парничним судом може тражити да се осим поништења незаконите одлуке, којом му је изречена дисциплинска мера новчане казне, врати и износ који му је одузет. У том случају изрека одлуке такође ће се састојати из два основна дела. У првом делу усвојиће се тужбени захтев тужиоца и поништити одлука туженог којом је тужиоцу изречена дисциплинска мера новчане казне те се ова одлука извршава самим доношењем, а потом дати налог туженом да у року од 15 дана под претњом принудног извршења врати тужиоцу незаконито одузет новац. Враћање новца у извршном поступку спроводи се као свако новчано потраживање.

6. Одлуке из области заснивања радног односа и распоређивања

У случајевима када се одлучује о избору кандидата по основу заснованог радног односа суд је ограничен само на утврђивање ваљаности поступка као и да ли изабрани кандидат испуњава услове који су предвиђени законом или актима туженог. Суд дакле не може одлучивати ко ће бити примљен у радни однос, нити може наложити туженом да прими одређено лице у радни однос. У том смислу суд ће у парничном поступку одлучивати да ли поништава одлуку зато што поступак оглашавања није спроведен на законит начин, није спроведена двостепеност одлучивања и о избору кандидата одлучивао законом или нормативним актом предвиђени орган и сл. У оваквим случајевима не доводи се у сумњу избор лица које је примљено у радни однос, већ само поступак. У поступку тужени може поново извршити избор истог лица али на законит начин.

Друга група спорова односи се на незаконит избор с обзиром да изабрани кандидат не испуњава услове. Нпр. када је за послове лекара примљен неко са вишом медицинском школом, што подразумева незаконит пријем, ово лице никада ни у поновљеном поступку не може бити примљено у радни однос. Суд ће поништити одлуку избора али без налагања поновне процедуре поступка већ уз налагање поновног оглашавања упражњеног радног места.

Готово идентична ситуација је и кад се ради о распоређивању радника. У случају да је радник распоређен у незаконитом поступку суд ће поништити одлуку о његовом премештању управо из ових разлога. У другом случају може се десити да је радник нпр. који је инвалид распоређен на послове које не може да обавља или да је малолетник распоређен на рад у трећу смену

(ноћни рад и сл) оваква ситуација је незаконита не због процедуре него због своје суштине па ће суд својом изреком одлуке разграничити погрешну процедуру од незаконитог распоређивања.

7. Одлуке из стамбене материје

Као што смо напред назначили овде се не ради о парници из радног односа већ о једном врло значајном праву из радног односа. Због тога је до сада највише проблема у извршењу одлука судова било управо са споровима из стамбене материје. С обзиром на нова законска решења о укидању друштвене својине на становима и додели углавном кредита за решавање стамбених питања ова врста спорова је изгубила на значају. Ипак постоје одређене групе питања које се могу појављивати пред судом у парничном поступку, а потом компликовати у извршном поступку. Прва група била је везана за процедуру доношења одлуке о додели стана. У појединим случајевима суд би утврдио да је одлука донета незаконито због лоше спроведене процедуре па је поништавао одлуку о додели станова. Друга група питања везана је за то да стан добије или лице које већ има решено стамбено питање или које на други начин не може спадати у круг лица којима се додељује стан, па се одлука односила за поништење одлуке о додели стана томе лицу.

Ово су класични спорови који су и раније били у надлежности редовних судова око исељења или отказа уговора о коришћењу стана услед: издавања стана, ненаменског коришћења или коришћења два или више станова у друштвеној или приватној својини и сл. У свим овим случајевима судови су извршење спроводили на уобичајени начин (чинидбом) и то се може сматрати једном од ретких правих чинидби из материје везане за радне спорове. Управо физичком принудом када не постоји спремност извршног дужника за добровољно извршење судски извршитељ, уз асистенцију полиције, исељава лице из стана. Треба нагласити да се не морају наводити сва лица која живе са извршним дужником у стану нити пописивати све ствари које морају бити исељене. Дакле, у конкретном случају ради се о испражњењу стана од свих лица и ствари и ова формулација је сасвим довољна да се сви они који су боравили у стану иселе и да се стан испражњен од свих ствари преда извршном повериоцу на располагање.

Закључак

Анализирајући изнесено, треба рећи да постоји неколико фиксних облика извршења и наравно читав низ потенцијално могућих варијанти. Оно што је сасвим сигурно то је да је законодавац извршитељима ставио у искључиву надлежност наплату потраживања у комуналним и њима сличним потраживањима. Како је реч о потраживањима која се не појављују у радном спору о њима детаљније нисмо говорили.

Законодавац је као императивно регулисао извршење о враћању запосленог на рад стављајући га у искључиву надлежност суда. Империјум кажњавања је и даље искључиво у рукама државе - суда.

Ипак проблем извршења одлука из радних спорова није толико једноставан јер је као што смо рекли појам враћања запосленог на рад веома сложен. Уз сам захтев за враћање запосленог на рад, запослени као извршни поверилац може поставити и питање наплате новчаног потраживања из радног односа, накнаде зараде за период у коме није радио, али и других примања досуђених извршном исправом: накнада других примања, уплата одговарајућим фондовима пензијског и инвалидског осигурања и слично.

Када се ради о овим и другим потраживањима из радног односа, по нашем мишљењу, не постоји никаква сметња да та извршења спроводи осим судског извршитеља и извршитељ. Такође, сматрамо да у радном спору извршитељ може да спроводи и сва друга извршења као што су она која се односе на предају ствари, повраћај ствари, усељење или исељење из стана и сл.

Судови али и извршитељи морају бити обазриви јер су, према закону, уведене и неке нове извршне исправе са којима раније нисмо имали додира. То може бити јавнобележнички акт уколико је сачињен у форми која је изједначена са судским поравнањем те се таквим актом на пример може уредити однос између запосленог као извршног повериоца и послодавца у погледу подмирења новчаног потраживања или пак обрнуто однос између послодавца као извршног повериоца и запосленог око накнаде штете.

Такође постоје и нове извршне исправе са којима до сада нисмо имали контаката а које се односе на арбитражне или њима сличне поступке мирења-посредовања којим одлукама се пак даје различита правна снага. Наиме различити законски прописи различито уређују питање правне снаге закључених поравнања односно договора те ће суд односно извршитељ морати да

води рачуна о томе које извршне исправе имају правну снагу односно које представљају извршни наслов.

Истовремено, напоменули смо да је Закон дао могућност и извршитељу да има функцију специфичног медијатора-посредника у поступку спровођења извршења, те ће се и споразум који је постигнут уз посредовање извршитеља морати третирати као део начина спровођења извршења који су странке договориле.

Законодавац је такође у одредбама о извршитељу оставио могућност да извршитељи обављају и друге послове у складу са законом. Без претензија да будемо у улози законодавца, на бази решења из упоредног права за очекивати је да су то одредбе у другим законским прописима којима се извршитељима дају овлашћења да спроводе извршења у различитим поступцима као што су: порески, прекршајни, царински, управни и сл. У којој мери ће извршитељи у поступању у таквој врсти спорова бити ограничени општим правилима Закона о извршењу и обезбеђењу остаје да се види. По нашем мишљењу сви прописи који се баве извршавањем одлука у грађанско правој материји или извршавањем одлука у другим материјама (казнени поступци или управни поступак) а односе се на новчана потраживања, морају имати исту структуру основних начела која проистичу из Закона о извршењу и обезбеђењу. То би на пример подразумевало основну заштиту извршног дужника у погледу времена и начина спровођења извршења, заштита достојанства дужника и чланова његове породице, ограничење обима и средстава извршења, забрана принуде у извршном поступку, све антидискриминационе одредбе у извршном поступку и напосто поштовање општих правила из Закона о извршењу и обезбеђењу.

Литература

1. Гордана Станковић, Предмет извршног поступка, Правни живот, бр. 12/2004.
2. Зоран Ивошевић, "Извршење одлуке о враћању радника на рад", Правни живот, бр. 33/3 1983.
3. Зоран Ивошевић, Радно право, Правни факултет Универзитета Унион и Службени гласник, Београд, 2007.
4. Зоран Ивошевић, Судска заштита поводом заснивања радног односа, "Избор судске праксе", бр. 12/2004.
5. Небојша Шаркић, "Извршење одлука донетих у радним споровима", Радни односи - зборник радова, ИП "Глосаријум", Београд, 2004.

6. Небојша Шаркић, Младен Николић, Коментар Закона о извршном поступку, Службени гласник, Београд, 2006.

7. Небојша Шаркић, Младен Николић, Д. Сибиновић, С. Спасић, Право правосудних професија, Службени гласник, Београд, 2012.

8. Владан С. Перишић, Службеништво и право службеника, Нови Сад, 2009.

9. Устав Републике Србије (“Сл. гласник РС”, бр. 98 /06).

10. Закон о безбедности и здрављу на раду (“Сл. гласник РС“, бр. 101/05).

11. Закон о извршењу и обезбеђењу (“Сл. гласник РС”, бр. 99/2011).

12. Закон о раду (“Сл. гласник РС”, бр. 24/05 и 61/06).

13. Закон о безбедности и здрављу на раду (“Сл. гласник РС“, бр. 101/05).